

Delrapport SPRÅKA

Tack!

Tack till Eskilstuna och Nyköping som givit FoUis förtroendet att göra denna utvärdering. Tack till projektledare, och chefer för hjälpsamhet och konsekvent bra bemötande. Deltagare och språkombud, tack för att ni tagit er tid att berätta om projektet och dela med er av era erfarenheter.

Under arbetet har två kollegor på FoUis varit särskilt viktiga, Anna och Anna. Tack Anna Ekholm för professionellt och bra stöd gällande statistik. Anna Åkerberg har varit medarbetare under hela projektet, varit delaktig i intervjusituationerna och bidragit med klokskap i återkommande diskussioner och genomläsningar. Lena Stenbrink har gjort viktig skillnad för presentation, hon har både skapat de visuella förutsättningarna och språkgranskat!

Om utvärderingsrapporten

FoU i Sörmlands utvärderingsrapporter beskriver en utvärdering av befintlig kunskap till exempel projekt, och delprojekt. Utvärderingsrapporter kvalitetsgranskas av FoU-medarbetare (som inte är författare) med kunskap i ämnet.

Författare

Lina Larsson

Datum och ort

200918 Eskilstuna

Sammanfattning

Projektet SPRÅKA är finansierat av europeiska socialfonden (ESF) och är ett samarbete mellan två sörmländska kommuner, Eskilstuna och Nyköping. Projektet startade 2018, fick deltagare 2019 och skulle enligt ursprunglig plan bli färdigt under sommaren 2020. Detta är en delrapport som omfattar resultat från den första omgången deltagare, 26 personer anställda i hemtjänsten med annat modersmål än svenska. De har genom projektet fått kompetensutveckling i form av undervisning i yrkessvenska och kollegialt stöd av språkombud. I Nyköping har det även genomförts en cykelkurs. Båda kommunerna förbereder för att all personal i hemtjänsten ska diskutera normer och kultur på arbetsplatsträffar.

Forskning och utveckling i Sörmland (FoUiS) har fått i uppdrag att utvärdera projektet. Utvärderingen sker med hjälp av enkäter och kompetenssammanställningar som samlats in av kommunerna samt gruppintervjuer genomförda av FoUiS. Materialet från kommunerna ska visa på kompetensutveckling och gruppintervjuerna ska visa på upplevelse av projektet och information om hur det genomförts. Denna delrapport ska enligt överenskommelse följas av en slutrapport som omfattar hela projektet när den andra omgången av SPRÅKA är genomförd.

Materialet som erhållits från kommunerna är långt ifrån fullständigt. Underlagen är bristfälliga och det är därför svårt att diskutera kompetensutveckling efter den första projektomgången.

Intervjumaterialet visar att alla premisser i projektet ej gällt; att alla deltagare inte uppfattat projektet som frivilligt; att deltagares kompetens utvecklats i bemärkelsen att de vågar mer; att deltagare och språkombud är nöjda med utbildning i yrkessvenska och genomgång av dokumentation; samt att deltagare lyft att dokumentation gällande exempelvis avvikelser är ett kompetensutvecklingsområde för fler än dem som har svenska som sitt andra språk.

I diskussionen diskuteras målformuleringarna i projektet. Det förs en diskussion om att bristfällig måluppfyllelse eventuellt kan ha en koppling till kommunal ovana att genomföra systematisk uppföljning på individnivå. Slutligen förs det fram förslag baserat på vad deltagare och språkombud säger i intervjuerna. Arbetsgivaren skulle vinna på om språkombuden hade tid till erfarenhetsutbyte samt om någon fick i uppdrag att sammanställa ett material till språkombudsträffar där kursmaterialet kompletteras med de övningar språkombuden själva letat upp inför sina träffar.

Innehållsförteckning

Innehåll

Sammanfattning	i
Innehållsförteckning.....	ii
Tabellförteckning	iv
Bakgrund	1
Projektets mål	1
Förutsättningar i projektet.....	2
Projektbeskrivning.....	3
Aktiviteter i projektet/roll	3
Metod.....	4
Material för att bedöma/utvärdera lärande i projektet	4
Enkäter till deltagare	4
Sammanställningar av kompetens	5
Projektledarens intervjuer med chefer inom projektet.....	6
Gruppintervjuer.....	6
Resultat från enkäter och sammanställningar	8
Enkät om bakgrund samt utsatthet för trakasserier eller kränkningar	8
Bakgrund	8
Kränkningar	8
Funktionsnedsättning.....	8
Fritextsvar.....	8
Före-efter enkät med förväntningar på respektive upplevelse av projektet SPRÅKA.....	9
Före-enkät	9
Efter-enkäten	10
Självskattning språkprofil före SPRÅKA.....	10
Självskattningens utformning.....	11
Sammanställning av dokumentationsgranskning	11
Sammanställning delegeringar.....	12
Cykelkurs	13
Sammanfattning enkäter och sammanställningar menade att besvara projektets måluppfyllelse	13
Resultat från gruppintervjuer	14

Förutsättningar för projektet /projektets genomförande	14
Språkombudsträffar	14
Lektioner i yrkessvenska	15
Cykelkurs	15
Deltagare i SPRÅKA	15
Rekrytering till SPRÅKA	15
SPRÅKA som kompetensutveckling.....	16
Dokumentation	17
Att våga	17
Chefers syn på SPRÅKA	18
Sammanfattning material från intervjuer	18
Diskussion.....	19
Målen i SPRÅKA.....	19
Kompetensbegreppet i kommunerna.....	21
Kompetens och arbetsplatslärande	21
Halvårsprojekt	22
Saknade underlag och svårigheten att utvärdera lärmålen.....	22
Etiska frågor gällande deltagare.....	22
Anonymitet.....	23
Frivillighet.....	23
Positionering som språksvag.....	23
Vilja och förmåga i modellen?.....	23
Aspekter från resultat som kan vara meningsfullt att beakta i modell.....	23
Referenser	25
Bilagor	25
Bilaga 1 Intervjuguide Deltagare	26
Bilaga2 Intervjuguide språkombud	28
Bilaga 3 Självskattning språkprofil.....	30

Tabellförteckning

Tabell 1 Beskrivning över roller i projektet, samt de aktiviteter som är aktuella för viss roll	3
Tabell 2 Presentation över enkäter till deltagare samt svarsfrekvens för respektive kommun ...	4
Tabell 3 Presentation av sammanställning av kompetens för respektive kommun	5
Tabell 4 Presentation av antal deltagare vid respektive gruppintervju i respektive kommun	7
Tabell 5 Presentation av antal svarande på enkäter om förväntningar på och erfarenheter av SPRÅKA	9
Tabell 6 Presentation av förväntningar på projektet	9
Tabell 7 Vad deltagare lyfter att de lärt sig om i projektet SPRÅKA	10
Tabell 8 Vad deltagare lyfter att de saknat i projektet SPRÅKA	10
Tabell 9 Självskattning språkkompetens	11
Tabell 10 Deltagare i respektive kommun som dokumenterat före respektive efter SPRÅKA...	11
Tabell 11 . Presentation av dokumentationsgranskning	12
Tabell 12 Förändringar delegeringar i respektive kommun	12
Tabell 13 Antal deltagare samt antal som lärt sig cykla i respektive kommun	13

Bakgrund

FOUis har fått i uppdrag att utvärdera projektet SPRÅKA. Detta är en delprojektrapport, där resultat av den första av två deltagaromgångar redovisas. När den andra omgången har genomförts ska en slutrapport om båda deltagaromgångarna färdigställas. Målet med utvärderingen är att utvärdera en modell för arbetsplatslärande. En del av detta är att beskriva det som enligt projektansökan representerar lärande i de projektmål som är formulerade i ESF-ansökan. Dessa lärmål är inte i fokus för FOUis utvärdering, men eftersom kommunerna valt att sätta upp mål som ska följas upp i SPRÅKA-projekt, blir det naturligt att titta på de dokument som kommunerna har valt att använda för att följa upp måloppfyllelse.

SPRÅKA är ett projekt finansierat av Europiska socialfonden (ESF). Projektet genomförs med liknande struktur och samma målsättningar och formella utbildningar i Sörmlands två största kommuner, Eskilstuna och Nyköping. Projektet har flera syften, ett av de mest centrala är att utarbeta en modell för arbetsgivaren att använda för kompetensutveckling på arbetsplatsen (Projektansökan, 2018). Projektets huvudsakliga aktivitet är språkutveckling för hemtjänstens anställda. SPRÅKA använder goda erfarenheter av ett tidigare ESF-projekt, om arbetsplatsintegrerat lärande ¹ med kollegialt språkstöd på arbetsplatsen, så kallade språkombud. SPRÅKA-projektet har även lärarledd utbildning i yrkessvenska i regi av kompetensutvecklingsinstitutet (KUI) som en komponent. Det finns även andra lärandeaspekter än språkutveckling i projektet. Dessa delar av projektet riktar sig också till anställda, men det är inte alltid samma personer som tar del av språkundervisningen. Cykelundervisning riktar sig till hemtjänstpersonal som vill lära sig cykla. Kultur- och normförståelse riktar sig till alla anställda i hemtjänsten i de två kommunerna.

Projektets mål

När kommunerna gjorde ansökan till ESF formulerade de mål för projektet.

Mål på organisationsnivå:

1. Vid projektets slut har en hållbar modell för arbetsplatslärande utvecklats och testats.
 - a. Modellen är målgruppsanpassad och dess stödstrukturer främjar språk- och kompetensutveckling för utrikesfödda vårdbiträden och undersköterskor.
 - b. Vid projektets slut ska modellen för arbetsplatslärande vara dokumenterad som projektets slutprodukt och vara klar för spridning.

Mål på projektnivå:

2. Deltagarna i projektet ska efter projektdeltagande ha förbättrat sin språk- och yrkeskompetens så att de kan utföra fler arbetsuppgifter som ingår i yrkesrollen.
 - a. Vid projektets slut har 90 % av deltagarna förbättrat sina kompetenser i minst ett kompetensområde (delegering, yrkessvenska, dokumentation, cykling).

Jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskrimineringsmål

3. De kvinnor som inte kan cykla ska ges möjlighet att lära sig det i projektet för att få samma möjligheter till jobb som männen.
 - a. Efter avslutad kurs i cykling ska 50 % av deltagarna ha lärt sig cykla.

¹ Hittar inte någon slutrapport på ESF:s hemsida. <https://www.esf.se/Resultat/Projektbanken-2014-2020/Alla-Projekt/arbetsplatsintegrerat-larande/>

4. Alla ska ha möjlighet att delta i projektet.
 - a. 100 % av deltagarna ska uppge att de har kunnat delta i projektet utan hinder utifrån ett tillgänglighetsperspektiv.
5. Vid projektets slut har arbetsplatserna större interkulturell kompetens och en lokal kunskapsresurs som främjar inkludering.
 - a. Personal och chefer har fått ökad kultur- och normförståelse.
 - b. Kunskapen om kultur- och normförståelse tillämpas på arbetsplatserna.
 - c. Andelen anställda som uppger att de utsatts för kränkande särbehandling på arbetsplatserna ska minska från tidigare mätningar.

Mål på individnivå:

6. Utrikesfödd vårdpersonal har genom den arbetsplatslärande modellen stärkt och utvecklat sin språk- och yrkeskompetens.
 - a. Minst 75 % av de deltagande kvinnorna och 75 % av de deltagande männen ska vid projektets slut ha förbättrat sin yrkessvenska så att de i en bedömning av deras språkkunskaper får ett bättre resultat än när de startade.
 - b. Efter projektdeltagande har 75 % av kvinnorna och 75 % av männens språkkompetens förbättrats vilket ger dem utökade förutsättningar för att få delegering.
 - c. Efter projektdeltagande har minst 75 % av kvinnorna och 75 % av männens dokumentationskompetens förbättrats från tidigare mätning.

Förutsättningar i projektet

SPRÅKA är ett projekt med samma upplägg i två kommuner. Eftersom det är två huvudmän med olika organisationer, dokumentationssystem och informationskanaler har det funnits projektledare i båda kommunerna. Vissa delar av projektet, som utbildning av språkombud, har varit samma i båda kommunerna. Andra delar, som språkombudsverksamheten, har funnits parallellt i båda.

Det har varit förändringar i projektledning under projektets gång. En projektledare var med i planeringsstarten. När FoUIS och kommunerna påbörjade diskussionerna fanns huvudprojektledaren i Eskilstuna, men var sjukskriven. Eskilstuna företrädde tillfälligt av en chef och Nyköping hade en nytillträdd projektledare. Nyköpings projektledare blev inför projektstarten huvudprojektledare. Under våren anlätades delprojektledare även i Eskilstuna. När Nyköpings projektledare gick på föräldraledighet tog Eskilstunas projektledare över som enda projektledare för båda kommunerna. Dessa förändringar har påverkat förutsättningarna i projektet. Kontinuiteten och i viss mån kommunikationen påverkas av förändringar i projektledning.

Projektbeskrivning

SPRÅKA-projektet har två deltagande kommuner, men en projektorganisation. Projektet är ett läroprojekt med olika deltagare i olika faser. Projektets huvudsakliga aktivitet är språkutveckling för anställda som behöver utveckla sin svenska i tal och/eller skrift. I projektet sker det genom att språkbud fungerar som kollegialt språkstöd på arbetsplatsen. Deltagarna som får språkstöd går även utbildning i yrkessvenska i regi av Kompetensutvecklingsinstitutet (KUI).

Cykelundervisningen i projektet riktar sig till all hemtjänstpersonal som inte kan cykla och vill lära sig det. Kultur- och normförståelsen är menad att vara en kompetensutveckling för alla anställda på arbetsplatserna.

Aktiviteter i projektet/roll

Nedan är en tabell över roller i projektet, samt de aktiviteter som är aktuella för en viss roll.

Tabell 1 Beskrivning över roller i projektet, samt de aktiviteter som är aktuella för viss roll

Roll	Aktivitet	För vem	Varför/I vilket syfte
Språkbud	Kurs i att vara språkbud	Språkbud	Kursdeltagare, del av kompetensutveckling inför projekt
	Utbildning i kultur och normer + planering av utbildning för hela arbetsplatsen	Språkbud chefer och	Lära och planera
	Kurs i yrkessvenska	Språkbud deltagare och	Förståelse för vad deltagarnas utbildning innebär
	Språkbudsträffar	Språkbud deltagare och	Leda träffar
Chef	Utbildning i kultur och normer + planering av utbildning för hela arbetsplatsen	Språkbud chefer och	Lära och planera
Deltagare i SPRÅKA	Kurs i yrkessvenska	Språkbud deltagare och	Kursdeltagare
	Språkbudsträffar	Språkbud deltagare och	Träna dokumentation, muntlig och skriftlig kommunikation
Deltagare i cykelkurs	Kurs i cykling	Anställda som önskar	Kursdeltagare
Alla anställda	Förståelse för kultur och normer på APT from februari 2020	Alla anställda	

Tabell 1 Beskrivning över roller i projektet, samt de aktiviteter som är aktuella för viss roll

Metod

Syftet med utvärderingen är att utvärdera en modell för långsiktigt arbetsplatslärande. Modellen är utfallet av ett projekt, med vissa aktiviteter. I utvärderingen används flera olika material för att utvärdera modellen; enkäter, sammanställningar av kompetenser samt intervjuer med deltagare, språkbud och chefer.

Projektet har satt upp projektmål som är definierade i projektansökan. Några mål handlar om deltagares förbättrade resultat inom kompetensområden efter genomgången projekt. I avtal mellan FoUIS och företrädare för SPRÅKA finns överenskommelser om hur material till dessa procentsatser ska finnas tillgängligt. Kommunerna ansvarar för att rapportera flertalet av dessa aktiviteter. I de fall där dessa ej kommit FoUIS till del saknas materialet i den här rapporten.

Material för att bedöma/utvärdera lärande i projektet

Enkäter till deltagare

Enkäterna är genomförda inom projektets ram och har samlats in av kommunerna och förmedlats till FoUIS. Enkäterna har haft samma utformning i de två kommunerna.

Tabell 2 Presentation över enkäter till deltagare samt svarsfrekvens för respektive kommun

Beskrivning av enkäten	Svarsfrekvens	
	Eskilstuna	Nyköping
Enkät om bakgrund samt utsatthet för trakasserier eller kränkningar	8/15	11/11
Språkprofil/självskattning språkprofil (KUI) Före genomförd kurs	15/15	11/11
Språkprofil/självskattning språkprofil (KUI) Efter genomförd kurs	saknas	saknas
Före-enkät – förväntningar	8/15	11/11
Efter-enkät – upplevelse	6/15	saknas

Tabell 2 Presentation över enkäter till deltagare samt svarsfrekvens för respektive kommun

Enkät om bakgrund samt utsatthet för trakasserier eller kränkningar

Enkäten ska i första hand ge material till frågan om deltagarna känt sig kränkta. Enkäten är framställd av statistiker från FoUIS, utifrån kommunernas önskemål, och innehåller frågor om personens bakgrund, utsatthet för kränkningar, eventuella fysiska funktionsnedsättningar och om de vet vart de ska vända sig om de är utsatta för kränkningar. Enkäten avslutas med ett fritextsvar om förslag på hur det går att skapa en bra social miljö på arbetsplatsen.

Språkprofil/självskattning språkprofil (KUI)

Självskattningen ska ge material till frågan om deltagarnas språknivå och språkutveckling. Självskattningen (se Bilaga 1) har genomförts med hjälp av ett instrument från Kompetensutvecklingsinstitutet (KUI). Självskattningen skedde inför KUI:s utbildning i yrkessvenska. I planeringen av utvärderingen var det sagt att självskattning med samma instrument även skulle ske efter projektet. Den självskattningen har ej genomförts.

Självskattningen är en anpassning av Europarådets språkliga referensnivåer för arbete inom äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättning. Frågeformuläret är

omfattande med olika nivåer (A1, A2, B1 och B2) av språklig kompetens där områden som "Muntlig interaktion". Inom varje nivå har grupperingar gjorts av mellan tre och elva meningar som personen får svara på med "Ja", "Ibland, inte alltid" eller "Nej". Om deltagaren svarat *ja* på allting i grupperingen A1, men svarat *ibland* på nivån A2 har personen nått nivå A1.

Bredden i materialet illustreras genom området "Muntlig interaktion" där första meningen i A1 lyder "Jag kan på ett enkelt men artigt sätt hälsa på omsorgstagaren, närstående, god man och andra personer samt tacka eller be om ursäkt för något". Jämfört med sista meningen i B2 som lyder "Jag kan argumentera, förhandla och bidra till att komma fram till en lösning vid oenighet inom arbetsgruppen, till exempel om mobilhantering på arbetsplatsen".

Före-enkät – förväntningar

Enkäten om förväntningar är tänkt att bidra till förståelse för deltagarnas upplevelse och motivation, för att dessa ska kunna tas till vara i projektets modell. FoUis statistiker har ej konsulterats i utformningen av enkäten om förväntningar. Enkäten hör samman med en efter-enkät om upplevelse. Båda enkäterna har likande uppbyggnad med tre frågor med fritextsvar. I förenkäten är frågorna "Vilka förväntningar har du på projektet SPRÅKA?", "Vad hoppas du att projektet SPRÅKA ska kunna hjälpa dig med?" och "Vad ser du mest fram emot med att delta i projektet SPRÅKA?".

Efter-enkät – upplevelse av projektet SPRÅKA

Enkäten om upplevelse är tänkt att bidra till förståelse för deltagarnas upplevelse av det genomförda projektet, för att dessa ska kunna tas till vara i projektets modell. FoUis statistiker har ej konsulterats i utformningen av enkäten om upplevelse av projektet SPRÅKA. Enkäten hör samman med en före-enkät om förväntningar. Enkäterna består av tre frågor med fritextsvar. I efterenkäten är frågorna "Hur tycker du att SPRÅKA mött dina förväntningar/Vad tycker du om SPRÅKA?", "Upplever du att SPRÅKA aktiviteterna (Språkträning i grupp, dokumentationskunskap och yrkessvenska) har hjälpt dig i ditt arbete? Om ja, hur?" och "Är det något du saknat under projektet?".

Sammanställningar av kompetens

Sammanställningarna av kompetens före och efter projektet syftar till att svara på om deltagarnas yrkeskompetens utvecklats av projektet.

Tabell 3. Presentation av sammanställning av kompetens för respektive kommun.

Beskrivning av enkäten	Eskilstuna	Nyköping
Sammanställning delegation före SPRÅKA	15/15	11/11
Sammanställning delegation efter SPRÅKA	15/15	Endast gällande 4/11 deltagare
Sammanställning av dokumentationsgranskning före SPRÅKA	6/13 har dokumenterat	2/11 har dokumenterat
Sammanställning av dokumentationsgranskning efter SPRÅKA	8/13 har dokumenterat	Saknas underlag
Sammanställning av cykelkunskap	Kurs ej genomförd	Saknas underlag

Tabell 3 Presentation av sammanställning av kompetens för respektive kommun

Sammanställning av delegation

Delegeringar innebär att en person utan formell medicinsk kompetens under en begränsad tid får rätt att ge en viss medicinsk insats. Det är legitimerad personal som utfärdar delegeringar. Det sker enligt (HSLF-FS 2017:37) och under förutsättning att trygg och säker vård kan upprätthållas. (Vårdhandboken, 2019).

I projektansökan har antal delegeringar lyfts fram som ett av de fyra kompetensområden som ska förbättras. En sammanställning av deltagares delegeringar före och efter SPRÅKA skulle svara på om antalet delegeringar förändrats av projektet. Kommunerna skulle sammanställa delegeringarna.

Sammanställning av dokumentationsgranskning

Dokumentationsgranskningen har undersökt hur deltagarna dokumenterat under en given period, en månad före SPRÅKA-projektet respektive SPRÅKA-projektets sista månad. Samma underlag skulle användas vid båda undersökningstillfällena. Sammanställningarna har gjorts av chef eller av socialt ansvarig samordnare (SAS). Det har funnits överenskommelse mellan kommunerna om vilka frågor dokumentgranskningen ska svara på. Frågorna har varit:

- Finns journalanteckning under den givna perioden?
- Kan läsaren få sig en bild av vad som hänt?
- Kan läsaren se vad resultatet av åtgärden blev?
- Är anteckningen relevant?
- Är anteckningen objektiv?
- Är anteckningen upprättad utan någon kränkande karaktär?

Sammanställning av cykelkunskap

Sammanställning av hur många deltagare i cykelkursen som lärt sig cykla.

Projektledarens intervjuer med chefer inom projektet

Projektledaren har genomfört intervjuer med chefer i projektet. FoUis har tagit del av svaren från en intervju i Eskilstuna, men ännu ej någon sammanställning av svar från Nyköping. FoUis har inte fått information om intervjusituationen.

Gruppintervjuer

FoUis har genomfört gruppintervjuer. Det har gjorts en gruppintervju med språkombud i Nyköping och en i Eskilstuna, samt en med deltagare Nyköping och en i Eskilstuna.

Inbjudan till intervjuerna samt bokning av lokal administrerades av respektive kommun. Två representanter för FoUis genomförde intervjuerna, en ledde samtalet och en tog anteckningar för att komplettera inspelningarna. Det var semistrukturerade intervjuer och vid intervjutillfällena användes en intervjuguide (se bilaga 2 och 3).

Tabell 4. Presentation av antal deltagare vid respektive gruppintervju i respektive kommun

Intervju	Antal deltagare
Språkombud Eskilstuna	4/4
Språkombud Nyköping	3/4
Deltagare Eskilstuna	8/15
Deltagare Nyköping	4/11

Tabell 4 Presentation av antal deltagare vid respektive gruppintervju i respektive kommun

Intervjuerna skedde under olika förutsättningar i bemärkelsen olika rum och olika mängd deltagare. I Eskilstuna användes rummet som var bokad till deltagarintervjun till en ekonomiuppföljning istället, så deltagarna fick tränga ihop sig i ett mindre rum.

Då antal personer är begränsat har det varit svårt att återge intervjusvar utan att utlämna enskilda personer. Därför kommer materialet i hög grad att präglas av sammanvägningar av svar. Vissa citat används ändå för att tydliggöra att analysen är grundad i materialet. För att upprätthålla anonymitet i citaten är de korta. Människor med svenska som sitt andra språk präglas ofta av strukturen i sitt första språk, därför har citat med deltagare begränsats i längd för att upprätthålla anonymitet. Som pronomen används konsekvent hen, och i alla utsagor om egna upplevelser och erfarenheter används jagform oavsett ursprunglig form.

Resultaten i utvärderingen kommer att presenteras i två kapitel. Material i form av enkäter och sammanställningar är menade att säga något om utfall gällande projektets måluppfyllelse. Intervjumaterial är menade att säga något om upplevelsen av att delta i SPRÅKA-projektet, hur språkprojektet gestaltat sig för deltagarna och om det finns möjliga lärdomar för framtida kompetensutvecklingsinsatser på arbetsplatsen.

Resultat från enkäter och sammanställningar

I ansökan finns vissa procentsatser formulerade. De definierar projektets resultat (se projektets mål ovan). Eftersom detta är en viktig aspekt av projektets egen måloppfyllelse är det relevant att se vilka förutsättningar det finns att besvara detta.

Enkät om bakgrund samt utsatthet för trakasserier eller kränkningar

Enkäten omfattar både bakgrundsinformation om deltagarna och frågor om kränkningar. Enkäten har besvarats av elva deltagare från Nyköping (11/11) och åtta (8/15) från Eskilstuna.

Bakgrund

Enkäten har besvarats av 19 av 25 deltagare, 15 kvinnor och 4 män. De som uppgivit ursprungsland kommer från Turkiet, Marocko, Sudan, Iran, Guinea, Eritrea, Afghanistan, Irak, Bosnia och Hercegovina, Somalia och Thailand.

Kränkningar

Enkäten är utformad så att deltagarna anger hur de upplevt det senaste året. De allra flesta svarar att de inte utsatts för kränkningar av arbetskamrater eller kollegor. Två uppgav att de utsatts för kränkningar i form av dåligt bemötande.

Ett fåtal uppger sig ha blivit utsatta för någon kränkning från brukare/kunder. Ingen uppgav att en eventuell kränkning hade koppling till diskrimineringsgrunderna.

Elva personer uppger att de vet vart de ska vända sig om de blir utsatta för kränkningar. Övriga svarar nej eller vet inte på frågan. I den här frågan finns en skillnad mellan svarande från Eskilstuna och Nyköping. Alla svarande från Eskilstuna vet vart de ska vända sig om de blir utsatta för kränkningar. 15 av 19 uppger att de kan berätta om kränkningar utan att vara rädda för konsekvenserna. Även i denna fråga finns det skillnader mellan städerna gällande svaren. Alla de åtta svarande från Eskilstuna känner att de kan berätta om kränkningar utan att vara rädda för konsekvenserna.

Åtta personer uppger att de behöver mer information om kränkningar och hur arbetsgivare arbetar för lika villkor och trygghet på jobbet. Deltagarna kommer från båda städerna, två från Eskilstuna och sex från Nyköping. Elva personer uppger att de inte behöver mer information om hur arbetsgivaren arbetar för lika villkor och trygghet i jobbet.

Funktionsnedsättning

17 av 19 uppger att de saknar funktionsnedsättningar. 2 av 19 uppger att de har funktionsnedsättningar. Av de personer som uppgivit att de har funktionsnedsättningar har en uttryckt att hen inte behöver ha anpassningsåtgärder. Den andra personen har valt att inte svara på frågan. Två personer som sagt sig sakna funktionsnedsättningar berättar att de behöver stöd i form av skriftliga anpassningar respektive stöd i att tala och förklara ordspråk.

Fritextsvar

Fritextsvar är egna förslag på hur det skulle gå att få en bra social arbetsmiljö på arbetsplatsen. 15 av 19 svarande har valt att svara på frågan. Flera deltagare lyfter hjälpsamhet, kommunikation, respekt, delat ansvar och humor. Någon har mer konkreta förslag gällande solidarisk sophertering och att bjuda kollegor på godis.

Före-efter enkät med förväntningar på respektive upplevelse av projektet SPRÅKA

Tabell 5. Presentation av antal svarande på enkäter om förväntningar på och erfarenheter av SPRÅKA

Stad	Föreenkät med förväntningar på SPRÅKA	Efterenkät med upplevelse av SPRÅKA	Både före- och efterenkät från någon deltagare
Eskilstuna	8/15	6/15	4/15
Nyköping	11/11	Saknas underlag	Saknas underlag

Tabell 5 Presentation av antal svarande på enkäter om förväntningar på och erfarenheter av SPRÅKA

När utvärdering av SPRÅKA diskuterades enades projektrepresentanter och FoUis-representanter om att FoUis skulle få se dessa enkäter då de kunde vara intressanta komplement till annat material. Enkäterna skulle eventuellt säga något om projektets förutsättningar och deltagarnas inställning. En förhoppning var också att tillgången till före- och efterenkäter med fritext eventuellt skulle kunna visa på individuell språklig utveckling. Det blev inte möjligt att säga någonting om språkutvecklingen av de fyra enkäter där deltagare lämnat både före och efterenkät.

Det är omöjligt att ge en samlad bild av uppfyllda förväntningar med så få svarande. Det är endast de svar som kommit in som kan redovisas.

Före-enkät

Enkäten är utformad med fritextsvar på tre frågor, "Vilka förväntningar har du på projektet SPRÅKA?", "Vad hoppas du att projektet SPRÅKA ska kunna hjälpa dig med?" och "Vad ser du mest fram emot med att delta i projektet SPRÅKA?". Frågorna är starkt överlappande och det syns i deltagarnas svar på de tre frågorna. Många har tolkat alla tre frågorna som att de handlar om vad de hoppas lära sig av SPRÅKA. Vissa deltagare har svarat nästan samma sak på alla tre frågorna.

Någon har i och för sig även hoppats lära känna nya människor. Eftersom frågorna är överlappande har FoUis valt att sammanställa alla förväntningar.

Tabell 6. Presentation av förväntningar på projektet

Prata mer/bättre	7/19
Skriva bättre	11/19
Nya ord, bättre ordförståelse	5/19
Få kompisar	3/19
Bli mer trygg i jobbet	2/19
Läsförståelse	3/19
Dokumentation (dator)	3/19

Tabell 6 Presentation av förväntningar på projektet

I före-enkäten om förväntningar lyfter deltagarna att de hoppas bli bättre på muntlig kommunikation.

Någon är ensam om att lyfta en viss fråga, som att lära sig beställa varor till brukare, cykla, prata inför kollegor, kunna hjälpa kollegor, få bättre samarbete i arbetslaget eller att lära sig mer om vård.

Som läsare av enkäterna blir det synbart att deltagarna har mycket olika nivå på sin svenska, någon skriver långa meningar där all stavning och grammatisk är korrekt utom fel form på obestämd artikel i singular (dvs en/ett). Andra skriver så att man måste tänka efter för att förstå innebörden.

Efter-enkäten

Efterenkäten är utformad som fritextsvar på tre frågor: "Hur tycker du att SPRÅKA mött dina förväntningar/Vad tycker du om SPRÅKA?", "Upplever du att SPRÅKA aktiviteterna (Språkträning i grupp, dokumentationskunskap och yrkessvenska) har hjälpt dig i ditt arbete? Om ja, hur?" och "Är det något du saknat under projektet?". Den har endast besvarats av sex personer.

I efterenkäten lyfter tre personer att de lärt sig om att göra genomförandeplaner; och det finns två personer som lyfter att de lärt sig nya ord; två som lyfter fram att de lärt sig om avvikelserapporter; att de lärt sig om verksamhetssystem samt att de inte har lärt sig särskilt mycket.

5 av 6 svarande tycker att SPRÅKA varit bra, någon uttryckte att det var slöseri med tid.

Tabell 7. Vad deltagare lyfter att de lärt sig om i projektet SPRÅKA

Genomförandeplan	3/6
Nya ord	2/6
Avvikelserapporter	2/6
Verksamhetssystem	2/6
Lärt mig lite	2/6

Tabell 7 Vad deltagare lyfter att de lärt sig om i projektet SPRÅKA

Tabell 8. Vad deltagare lyfter att de saknat i projektet SPRÅKA

Nej (inget)	3/6
Planering	2/6
Språkombud på egen arbetsplats	2/6
Lokal	2/6
Mer datorkunskaper	1/6
Material: Dator, bok och nyckelord	1/6

Tabell 8 Vad deltagare lyfter att de saknat i projektet SPRÅKA

Självskattning språkprofil före SPRÅKA

Detta är en självskattning (Se bilaga 1) som distribuerats av Kompetensutvecklingsinstitutet i samband med den utbildning i yrkessvenska som de ansvarade för inom projektet. I diskussionen inför utvärdering av SPRÅKA-projektet var målsättningen att språkkompetensen skulle undersökas före och efter varje projektomgång. Ambitionen var att undersöka om upplevd/rapporterad språkkompetens förändrats och i så fall på vilket sätt. Det finns endast självskattning från före projektet. Det medför att det inte går att använda materialet för att undersöka om språkkompetensen förbättrats.

Tabell 9. Självskattning språkkompetens

Eskilstuna					
Färdighet	ingen	A1	A2	B1	B2
Hörförståelse	1	4	3	4	3
Läsförståelse	3	5	2	4	1
Muntlig interaktion	1	4	6	4	—
Muntlig produktion	1	1	8	3	2
Skriftlig färdighet	3	4	6	2	—
Nyköping					
Färdighet	ingen	A1	A2	B1	B2
Hörförståelse	-	9	1	-	1
Läsförståelse	4	3	3	-	1
Muntlig interaktion	2	1	4	3	1
Muntlig produktion	1	1	7	1	1
Skriftlig färdighet	3	5	-	1	1

Tabell 9 Självskattning språkkompetens

Självskattningens utformning

En självskattning gör deltagaren själv och det är möjligt att någon övervärderat sin förmåga. Eftersom det saknas efterenkäter är det inte möjligt att tala om språkliga framsteg i självskattningen.

Något som går att se av självskattningen är att det är stor spridning i språklig kompetens bland deltagarna. Några deltagare har skattat sin kompetens mycket högt, medan andra gjort skattningen att de inte uppnår någon kompetensnivå inom de beskrivna språkliga kompetensområdena. Det indikerar att det är skillnad i hur väl de olika deltagarna behärskar svenska.

Sammanställning av dokumentationsgranskning

Socialt ansvarig samordnare (SAS) eller chef har sammanställt dokumentationsgranskning. De har undersökt hur många av deltagarna som har dokumenterat under den angivna månaden samt därefter besvarat frågor.

Tabell 10. Deltagare i respektive kommun som dokumenterat före respektive efter SPRÅKA

Kommun	Antal deltagare som dokumenterat före	Antal deltagare som dokumenterat efter
Eskilstuna	6/13	8/13
Nyköping	2/11	Saknas

Tabell 10 Deltagare i respektive kommun som dokumenterat före respektive efter SPRÅKA

Alla deltagare har inte dokumenterat under den period som undersökts. Den dokumentation som funnits och blivit granskad har varit möjlig att förstå och har ej skrivits i kränkande ordalag.

Tabell 11. Presentation av dokumentationsgranskning

	Dokumentation Eskilstuna före	Dokumentation Nyköping före	Dokumentation Eskilstuna efter	Dokumentation Nyköping efter
Gäller andel	6/13	2/11	8/13	Saknas underlag
Kan läsaren få en bild av vad som hänt?	6/6	2/2	8/8	Saknas underlag
Kan läsaren förstå vad som gjorts för att åtgärda händelsen?	3/6	2/2	6/8	Saknas underlag
Kan läsaren se vad resultatet av åtgärden blev?	3/6	2/2	6/8	Saknas underlag
Är anteckningen relevant?	6/6	2/2	6/8	Saknas underlag
Är anteckningen objektiv?	6/6	2/2	8/8	Saknas underlag
Är anteckningen utan någon kränkande karaktär?	6/6	2/2	8/8	Saknas underlag

Tabell 11 . Presentation av dokumentationsgranskning

Sammanställning delegeringar

Kommunerna har tillgång till personalens delegeringar. FoUis har inte fått fullständig information om antal delegeringar.

Tabell 12. Förändringar delegeringar i respektive kommun

	Oförändrade delegeringar	Fler delegeringar	Färre delegeringar
Eskilstuna	13	1	1
Nyköping	Endast före tillgängligt	Saknas underlag	Saknas underlag

Tabell 12 Förändringar delegeringar i respektive kommun

En deltagare i Eskilstuna hade vid uppstart *alla* delegeringar Eskilstuna radat upp som möjliga (dvs läkemedel, insulin, såromläggning, Fragmin, Sondmatning, Provtagning kapillär, Inhalation och Blodtrycksmätning). Tre personer hade tre delegeringar, fem personer hade två delegeringar, fyra hade en delegering och tre personer saknade delegeringar.

I Nyköping hade en deltagare fyra delegeringar (Läkemedel, Insulin, Fragmin, Sondmatning), nio personer hade en delegering och en saknade delegering.

Alla som hade en delegering hade rätt att ge läkemedel, så var det i båda kommunerna. Den näst vanligaste delegeringen var rätten att ge insulin.

Cykelkurs

Deltagande i cykelkurs har inte haft samband med deltagande i andra delar av SPRÅKA. Det är i första hand andra personer än projektets deltagare som lärt sig cykla i första omgången. FoUiS har ej fått ta del av antal personer som lärt sig cykla.

Tabell 13. Antal deltagare samt antal som lärt sig cykla i respektive kommun

	Antal deltagare	Antal som lärt sig cykla
Eskilstuna	Ingen kurs	-
Nyköping	Saknas underlag	Saknas underlag

Tabell 13 Antal deltagare samt antal som lärt sig cykla i respektive kommun

Eftersom det saknas information om utfallet gällande cyklingskompetens, kan inget sägas om huruvida kompetensen förbättrats. Ingen av dem som FoUiS intervjuat hade deltagit i cykelkurs så det finns inget material om cykelkurs i intervjuerna heller.

Sammanfattning enkäter och sammanställningar menade att besvara projektets måluppfyllelse

Det finns inte tillräckligt med material för att ge tillförlitliga svar på utveckling inom något kompetensområde. Antalet deltagare är begränsat och när några saknas är det svårt att uttala sig om utveckling på gruppnivå. Det saknas flera former av uppföljning från Nyköpings kommun. Deltagarna skattar sin språkliga kompetens olika och sannolikt finns det också stor spridning i kompetens i gruppen.

Resultat från gruppintervjuer

Förutsättningar för projektet /projektets genomförande

SPRÅKA har inte varit samma sak på alla arbetsplatser. Skillnaden mellan olika förutsättningar i språkombudsgrupperna har aktualiserat i alla fyra gruppintervjuerna. Alla har inte haft möjlighet att genomföra språkombudsträffar i den omfattningen som projektet beskriver.

I beskrivningen av vad projektet ska innebära finnas vissa tidsramar. Språkombuden ska få två timmar per vecka till förberedelsetid. Dessa timmar ska räcka till planering och erfarenhetsutbyten och diskussioner mellan språkombuden. Deltagare ska ha 26 timmar med sitt språkombud under perioden. (SPRÅKA ansökan, 2018). SPRÅKA skulle presenteras tydligt på arbetsplatsträffar (APT), så att alla kollegor var medvetna om syftet med projektet och därmed fick förståelse för att projektet var en arbetsuppgift som på sikt kunde gynna arbetsplatsen. Dessa projektpremisser har inte uppfyllts på alla platser.

Vissa språkombud har haft ont om förberedelsetid, några har exempelvis inte haft möjlighet att ha möten med andra språkombud. Vissa deltagare har inte fått SPRÅKA-tid schemalagd. Vissa deltagare har fått tid för språka, men inte tid till förflyttning, vilket inneburit att SPRÅKA-tiden minskat för att inte brukare/kunder skulle drabbas. Alla deltagare har inte haft 26 timmar med sitt språkombud. Det låter inte heller som om SPRÅKA diskuterats på APT på ett konsekvent sätt. I några grupper har projektet diskuterats, i några har SPRÅKA varit en del i en punkt som heter "Pågående projekt", vilket har inneburit att projektets status diskuterats, men inte SPRÅKAS innehåll och syfte. Några deltagare hade inte uppfattningen att SPRÅKA diskuterats på deras APT.

Vissa aspekter är inte specificerade i projektbeskrivningen men påverkar förutsättningarna för språkombudsträffarna. Språkombuden har olika tjänster, några är kollegor i arbetsgruppen och några har en roll som planerare. Det är inte definierat i projektet vilken yrkesroll språkombud ska ha. I intervjuerna framgår att kollegor och planerare har haft olika förutsättningar att ge stöd som språkombud, med för- och nackdelar med båda positionerna.

Några grupper har haft en fast tid och lokal för språkombudsverksamheten. Andra har fått ta en plats som varit tillgänglig vid tillfället. Av intervjuerna framgår att en avsatt tid och plats ger en bra stabilitet till verksamheten och signalerar att språkombudsträffarna är viktiga.

Språkombudsträffar

Det har funnits vissa möten mellan språkombud kommunvis, efter att språkombudsträffarna påbörjats, men språkombuden har inte träffats över kommungränserna. Några har inte kunnat träffa andra språkombud för erfarenhetsutbyte. Detta har bidragit till att olika grupper haft olika övningar på sina språkombudsträffar.

I intervjuerna låter det som om alla grupper har gått igenom hur dokumentation ska se ut och gått igenom hur man skriver avvikelse rapporter, till exempel fallrapporter. Men i övrigt har det varit skillnad på hur träffarna utformats. Språkombuden har haft ett begränsat lärmaterial. De fick med sig vissa övningar när de gick kurs för att bli språkombud, men det materialet har känts otillräckligt så alla språkombud berättar att de har kompletterat materialet. De har använt egna idéer och sökt på Internet och bibliotek efter uppgifter och övningar till språkombudsträffar. Någon grupp har läst igenom veckobrev från chefen och diskuterat orden och innehållet. I någon grupp har deltagarna fört dagbok som språkombuden språkligt kommenterat och rättat, i någon grupp har deltagarna fått läsa högt inför gruppen. I någon grupp har de gjort viksagor, där

deltagarna skriver två rader, viker för den ena och skickar vidare till nästa deltagare. Ett språkombud har givit alla deltagare skönlitterära böcker för att inspirera till läsning.

Lektioner i yrkessvenska

Deltagarna är nöjda med lektionerna i yrkessvenska. Språkombuden, som också deltagit på lektionerna uttrycker att det varit bra pedagoger, men att yrkessvenskan inte varit anpassad till hemtjänst, med arbete i brukare/kunds hem. När de påpekat detta har kursen anpassats till deltagarnas arbetssituation.

Cykelkurs

I intervjuerna om den första SPRÅKA-omgången har det inte funnits någon intervjuperson, varken bland språkombud eller deltagare som varit med i en cykelkurs. Därför har cykelkursen inte diskuterats i intervjuerna.

Deltagare i SPRÅKA

SPRÅKA är ett projekt med syftet att bland annat förbättra utlandsfödda anställdas svenska språk. Några deltagare har blivit beordrade av sin chef att delta, några har anmält sig själva och några har blivit tillfrågade av chef eller språkombud.

Deltagarna är inte heller någon homogen grupp och alla har kanske inte samma kapacitet för språkinläring. Av intervjuerna har det framgått att det är stor skillnad mellan hur länge deltagarna har levt i Sverige. Vissa deltagare har levt längre i Sverige än några av de språkombud kommunerna har haft. Det är inte heller deltagare i samma fas i livet. Detta kan exemplifieras med föräldraskap. Flera deltagare har vid intervjuerna talat om sina barn, några har då haft hemmavarande barn och andra har haft utflyttade barn.

Några deltagare har i första hand brukare/kunder som talar det egna språket. De har alltså en språkkompetens som är viktig för gruppens möjlighet att bemöta brukare/kunder på ett bra sätt, men eventuellt innebär kompetensen lite begränsad motivation att öva på svenskan för sitt arbete. Någon deltagare har medvetet sökt sig till hemtjänsten för att få möjlighet att öva sin verbala svenska kommunikation på ett sätt som hen inte kunde göra i sin tidigare tjänst. Dessa deltagare har olika stark motivation att lära sig bättre svenska.

En deltagare betonar motivation som en förutsättning för att lära under projektet.

”det beror på dem också om de är intresserad om det är nyfiken om de vill lära sig. Ibland om någon vill men om de inte intresserad, ingenting händer heller.”

Motivation betonas även av språkombuden som en viktig beståndsdel i arbetsplatslärande.

Rekrytering till SPRÅKA

En deltagare säger om tillfället när chefen frågar:

”Jag tänker oj. Hen inte förstår mig. [skratt][....]jag känner mig orolig.”

Personen uttrycker att hen uppfattar frågan från chefen som oroande, att förslaget innebär att chefen inte förstår hens kommunikation. Personen i fråga är inte ny på jobbet och det gör sannolikt obehagskänslan större. En möjlig tolkning av oron är att det inte bara är att chefen inte förstod, utan också att det är den egna uppfattningen om situationen som rubbas. Personen har tidigare trott att chefen har förstått henom och det kan skapa en osäkerhet hos henom. Finns

det annat intervjupersonen har missuppfattat i sin vardag? En annan deltagare uttrycker att SPRÅKA inte beskrivits som ett erbjudande hen kunde tacka ja eller nej till:

"Förra veckan när kursen var slut jag förstod att det var frivilligt"

Denna uppfattade SPRÅKA som ett krav, något hen var tvungen att göra inom ramarna för sitt arbete. Det framkommer på flera ställen i intervjuerna att flera personer uppfattat situationen så. Projektet har på några platser istället förhållits till lönegrundade kompetensutveckling:

" [...]vår chef kräver för lönförhöjning GP, genomförandeplaner. Göra klart."

Här har deltagandet i projektet förhållits till andra lönekriterier när chefen har presenterat projektet. Kravet på genomförandeplaner fungerar som en motivation till att delta i projektet. Men motivationen kommer inte bara från en egen lust att lära, utan kanske främst från ett krav på att göra klart genomförandeplaner på ett sätt som överensstämmer med vad chefen bedömer som tillräckligt.

SPRÅKA som kompetensutveckling

Flera deltagare berättar om att det känts obehagligt att bli tillsagd eller tillfrågad att delta i SPRÅKA. Det handlar både om att det väcker tankar om att chefen tycker att deltagaren är mycket sämre än sina kollegor på svenska, men också en irritation att det kallas för språkprojekt, när det väsentliga är att deltagare övar på dokumentation i form av avvikelser, genomförandeplan och andra arbetsdokument. Den här deltagaren ger uttryck för detta genom att betona hur många som behöver kompetensutveckling gällande avvikelser:

"Ett problem i arbetsplatsen ibland tar vi avvikelser från sjukhuset eller från andra stället. Det gäller inte bara vi som har bristande språk. Det gäller helheten, samhället. Jag känner det vissa av våra kollegor känner sig när säger avvikelse, det är tomt [...] Jag tycker att det är om det går att styra in det på avvikelse, vad betyder det."

Deltagaren menar att nästa projektomgång skulle vinna på att fokusera på exempelvis avvikelser snarare än att fokusera på språket i sig.

De flesta deltagare är nöjda med aktiviteterna i projektet, bra med kursen i yrkessvenska, bra med träning i dokumentation och avvikelsehantering. Några uttrycker skepsis eller kritik mot språkombudsträffarna. Den här deltagaren tyckte mycket om utbildningen i yrkesutbildning, och läraren där. I stycket nedan förhålls den positiva bilden till en mindre positiv bild av deltagarens språkombud:

" [svenskt namn] Jättebra. Jag känns jätteduktig henom. Och jag trivs jag. [...] men på kontor med andra person, samma [språkombud]. Hen kan inte mycket språk. Hen pratar samma jag. Varför träffa henom?"

Citatet är intressant därför att det betonar viktiga aspekter av språkombudsverksamheten. Hen kontrasterar språkombud med läraren på yrkessvenskan som lever upp till hens bild av en lärare och som dessutom är svensk, något som i hens ögon ger legitimitet till språkutbildningen. Deltagaren träffar språkombudet däremot i sin vardagliga lokal, på kontoret, och språkombudet har inte svenska som sitt första språk. Den här personen är negativ till dessa aspekter, men det kan av andra betraktas som fördelar. Språkombudsverksamheten är förankrad i deltagarnas

vardag och de språkombud som har annat modersmål än svenska har en levd erfarenhet av att lära sig behärska svenskan.

En av fördelarna med att ha språkombud i vardagen, på arbetsplatsen lyfts i detta citat som handlar om vilket stöd språkombudet (även språkombudet har svenska som andra språk) inneburit för deltagaren:

”Mest om dokumentation eftersom språkombud och jag jobbar tillsammans så jag ropar efter henom hela tiden när jag gör klart med dokumentationen. Jag visar henom så för mig det blir bättre och bättre”

Genom möjligheten att fråga och be om hjälp med dokumentationen så ser deltagaren hur den egna dokumentationskompetensen gradvis blir bättre.

De båda citaten visar på olika sätt att se på rollen som språkombud, som en vardaglig tillgång eller som en otillräcklig lärare.

Dokumentation

Något alla lyft fram som viktigt är att deltagarna fått feedback på sin egen dokumentation, med de egna formuleringarna. En deltagare uttrycker hur hen vågar mer av att veta att någon tittar på det hen skriver.

”Nu vi fick nya kunder många, då vi kan börja skapa genomförandeplan. Därför jag sa det, jag vill skriva själv och tänka själv från början. Sen rättar språkombudet.”

Möjligheten att få återkoppling på den dokumentation de själva skrivit är viktig för deltagarnas övning. Därför är det viktigt att språkombuden har rättigheter till ”sina” deltagares dokumentation. Om någon skulle bli språkombud för en grupp på en annan arbetsplats, bör detta språkombud få rättigheter till dokumentationen.

Ett språkombud talar om dokumentationsgranskning som en nyckel till utveckling av deltagarnas skriftliga språkkompetens:

”Det är inte så lång period, men det har gett så himla mycket att de känner sig trygga. Vi granskar all dokumentation, allt som kommer in som våra kollegor har varit och vi ser att de dokumenterar mer och mer och vågar. Och vi har jobbat mycket med dokumentationen och stöttat dom i och så där så dom tycker bara att det är jättepositivt. De känner sig självständiga.”

Att våga

En av deltagaranda lyfter att det innan språka kunde vara svårt att be om hjälp.

” [...] Ibland jag är lite blyg att fråga [...]”

Även detta citat från ett språkombud visar på hur det kan öppna upp för frågor och göra språkombudet till någon som personen vågar närma sig med frågor:

”För att det är många som kanske inte vågar om jag frågar allihopa, alltså man vet inte vem som vill gärna hjälpa till så vet dom att dom har vi språkombud på arbetsplatsen, då är det kanske lättare att komma fram till mig, som språkombud.”

Både språkombud och deltagare lyfter "att våga" som det positiva resultatet med SPRÅKA, det handlar både om att våga tala och att våga skriva och att våga skriva direkt på svenska utan stöd av en översättningsapp.

En deltagare lyfter modet genom att berätta om något som hen uppfattade som utmanande från början men numera gör:

"sen jag började att skriva APT- protokoll. Från början jag var jätterädd för den här. Men jag måste träna. Varje APT jag måste skriva protokoll. Oh my god."

Chefers syn på SPRÅKA

I projektledarens intervju med chefer uttrycker de att flera av deltagarna har utvecklat sin svenska genom projektet. Utvecklingen kan exemplifieras med att någon uttrycker att deltagande personal "vågar framföra sina åsikter mera" och någon deltagare har "upprättat och skrivit sin första genomförandeplan". I intervjun med cheferna framstår de som mycket positiva till projektet och beskriver att arbetsgrupperna är positiva och glada att det pågår aktivt arbete med språkfrågan.

Sammanfattning material från intervjuer

De premisser som ställts upp för projektet SPRÅKA i projektplanen har inte uppfyllts till fullo på alla platser: alla språkombud har inte haft två timmar per vecka avsatt tid för planering och erfarenhetsutbyte för språkombudsträffarna, alla deltagare har inte haft 26 timmar språkombudsträffar under perioden och alla grupper har inte diskuterat SPRÅKA på APT. Lektionerna i yrkessvenska har genomförts som planerat och varit uppskattade och både deltagare och språkombud uttrycker att de var lärorika.

Det finns behov av att ha undervisning om att dokumentera och skriva avvikelser för större delar av personalgruppen än målgruppen för SPRÅKA.

Det finns stor skillnad i motivation och känsla inför projektet hos olika deltagare. Alla har inte uppfattat projektet som frivilligt, något som i sig påverkar motivationen. Detta har i första hand handlat om språkombudsträffarna. Några deltagare har sett SPRÅKA som en möjlighet att lära sig i trygg miljö genom att våga skriva, prata eller dokumentera handledda av språkombud. Andra har sett språkombudsträffarna som onödiga och eventuellt också som kränkande.

Diskussion

Diskussionen inleds med en genomgång av och diskussion om målen i projektet och förutsättningarna för att nå dessa uppsatta mål. Därefter diskuteras förutsättningarna för att genomföra en undersökning på en arbetsplats. Slutligen ges konkreta utvecklingsförslag utifrån resultatet.

Målen i SPRÅKA

Målen var med i ansökan till ESF. Därför var de en premiss för utvärderingen och ej möjliga att omformulera. För FoU framstod projektets mål som problematiska. I ett tidigt skede, när utvärderingen diskuterades lyfte FoU:s problemet med hur målen är formulerade. Det är inte helt konsekventa perspektiv, som exempelvis anställningsbarhet och arbetsplatslärande. Det är olika perspektiv på vem projektet är till för och hur lärande gestaltas.

Nu kommer målen presenteras och möjligheten att besvara dem att diskuteras.

1. Vid projektets slut, har en hållbar modell för arbetsplatslärande utvecklats och testats.
2. Deltagarna i projektet ska efter projektdeltagande ha förbättrat sin språk- och yrkeskompetens så att de kan utföra fler arbetsuppgifter som ingår i yrkesrollen.
3. De kvinnor som inte kan cykla ska ges möjlighet att lära sig det i projektet för att få samma möjligheter till jobb som männen.
4. Alla ska ha möjlighet att delta i projektet.
5. Vid projektets slut har arbetsplatserna större interkulturell kompetens och en lokal kunskapsresurs som främjar inkludering.
6. Utrikesfödd vårdpersonal har genom den arbetsplatslärande modellen stärkt och utvecklat sin språk- och yrkeskompetens.

Målen har specificerats till delmål benämnda med bokstäver som utifrån överenskomna operationaliseringar behandlas i resultatdelen. De delmål som benämns med bokstäver är mer konkreta. FoU:s inledande diskussion med projektföreträdare om utvärderingen handlade till stor del om hur delmålen skulle kunna operationaliseras, för att ha material för att se om exempelvis målet "Vid projektets slut har 90 % av deltagarna förbättrat sina kompetenser i minst ett kompetensområde (delegering, yrkessvenska, dokumentation, cykling)." uppnåtts. Den målluppfyllelsen har diskuterats i resultatdelen.

Genomgången nedan handlar om huvudmålen och om de kan nås.

1. *Vid projektets slut, har en hållbar modell för arbetsplatslärande utvecklats och testats.*

Det finns inte någon beskrivning eller visualisering av en modell i ansökan eller i den projektdokumentation som FoU:s fått ta del av. Det finns inte heller någon definition av begreppet vad modell innebär i sammanhanget, eller vad syftet med modellen skulle vara. En arbetsplatsmodell som exempelvis förutsäger mekanismer för enskilda anställdas arbetsplatslärande skiljer sig sannolikt från en modell som beskriver hur en arbetsplats organiserar kompetensutveckling för grupper. Det är inte heller definierat vem som ansvarar för modellen eller var den ska finnas.

I de delmål som specificerar målet finns en skrivning om målgruppsanpassning och att stödstrukturer skall främja språk- och kompetensutveckling för utrikesfödda vårdbiträden och undersköterskor. Skrivningen tydliggör inte om modellen utgår från individer i målgruppen eller

alla anställda i målgruppen som kollektiv. Det är inte heller definierat vem som ansvarar för modellen eller var den ska finnas.

Det är svårt att se hur målet kan vara uppnått när modellbegreppet inte är definierat eller operationaliserat än. Ett andra delmål är att det vid projektets slut skall finnas en modell som skall vara klar för spridning. Det blir intressant att följa under den andra delen av projektet.

2. Deltagarna i projektet ska efter projektdeltagande ha förbättrat sin språk- och yrkeskompetens så att de kan utföra fler arbetsuppgifter som ingår i yrkesrollen

Formuleringen av målet är enkel att förstå. Det finns ändå en tvetydighet i detta huvudmål, gäller det alla deltagare eller några deltagare. Efter första projektomgången finns inte material som kan visa på kompetensutveckling för alla deltagare. Före-eftermätning finns när det gäller delegeringar i Eskilstuna och språkgranskning i Eskilstuna. Det finns ingen förändring på gruppnivå gällande delegeringar. Eventuellt har det skett en förbättring i dokumentation, men det är svårt att uttala sig om när det handlar om ett litet material. Från intervjuerna finns material som visar att deltagare vågar göra fler arbetsuppgifter och därmed har större yrkeskompetens.

3. De kvinnor som inte kan cykla ska ges möjlighet att lära sig det i projektet för att få samma möjligheter till jobb som männen.

Det tredje målet "De kvinnor som inte kan cykla ska ges möjlighet att lära sig det i projektet för att få samma möjlighet till jobb som männen" är definierat som om det fanns en målgrupp utanför projektet. Målet är formulerat som om det gällde arbetslösa kommuninnevånare, men eftersom alla deltagare i projektet är anställda blir jobb som målsättning märkligt. Erbjudandet om att cykla har givits några anställda kvinnor i Nyköping. Målet är delvis uppnått.

4. Alla ska ha möjlighet att delta i projektet.

Målformuleringen "alla" är problematisk, då alla inte har möjlighet att delta i projektet. Projektet är riktat mot en viss målgrupp, anställda och utlandsfödda. Målets intention är att projektet inte ska vara diskriminerande för personer med funktionsnedsättningar/funktionsvariationer. Utifrån materialet verkar deltagarna ha möjlighet att delta i projektet även med fysiska funktionsnedsättningar/funktionsvariationer. Det är dock lite oklart om någon av deltagarna verkligen har funktionsnedsättning, dvs om icke-diskrimineringen fungerar i praktiken. Sannolikt är arbetsplatsen icke-diskriminerande. Det är ändå problematiskt som målsättning eftersom alla funktionsnedsättningar kanske inte är möjliga att ha i hemtjänsten. Blinda personer kan exempelvis ha svårt att gå hem till nya brukare och genomföra arbetsuppgifter i deras hem. Därför är det tveksamt om målet är relevant och realistiskt i ett arbetsplatsprojekt.

5. Vid projektets slut har arbetsplatserna större interkulturell kompetens och en lokal kunskapsresurs som främjar inkludering.

Målet handlar inte om anställda, utan om en arbetsplats. Det är svårt att veta när en arbetsplats har interkulturell kompetens. Var sitter en arbetsplats interkulturella kompetens, i individerna, i rutiner, eller arbetsplatsen som fysisk, social och kulturell miljö? Det finns teorier som exempelvis *distribuerad kognition* (Hutchins, 1995) som menar att en arbetsmiljö bestående av kunniga människor och ting som tillsammans förstår omvärlden på ett sätt som inte individerna förmår. Hutchins exemplifierar med navigeringen på fartyg, den enskilda individen vet mycket mer i fartygsmiljön tillsammans med sina kollegor än vad hen kan göra på annan plats med bara sin egen kognitiva förmåga. I den bemärkelsen kan en arbetsplats sannolikt ha kompetens

manifesterad i de anställdas agerande och de dokument som finns. *Utrikesfödd vårdpersonal har genom den arbetsplatslärande modellen stärkt och utvecklat sin språk- och yrkeskompetens.*

Här är målgruppen för målet definierad- utrikesfödd vårdpersonal. Målet specificerar inte om det handlar om all utrikesfödd personal eller bara de personer som varit deltagare i projektet. Målet är överlappande med projektets andra mål om att deltagare ska förbättrat sin språk- och yrkeskompetens. Eftersom det vore onödigt att sätta upp samma mål två gånger är en möjlig tolkning att all utrikesfödd personal ska omfattas i detta mål. Målformuleringen förhåller sig till det första målet gällande en modell, så en möjlig tolkning är att projektet är testet som omtalas i första målet. Eventuellt är målet möjligt att utvärdera om det förhålls till modellen i det första målet.

Projektets mål är sammantaget svåra att utvärdera, då de till stor del är otydligt formulerade och har mål där aktörer och kunskapsobjekt är modeller, deltagare, kvinnor som inte kan cykla, alla, arbetsplatser och utrikesfödd personal. Projektet är formulerat som ett kompetensprojekt. De kompetensbegrepp som används av kommunerna baserar sig på individuell kompetens.

Kompetensbegreppet i kommunerna

Kompetens beskrivs i Eskilstunas kompetensförsörjningsplan som:

”Eskilstuna kommun definierar kompetens enligt följande: ”Förmåga och motivation att utföra en uppgift, genom att tillämpa kunskap och färdigheter.”

Det finns två olika typer av kompetens där den ena är formell kompetens som innebär den kompetens som är mätt, bedömd och fäst på papper via intyg och betyg. Den andra kompetensen är den funktionella som innefattar praktiska kunskaper och färdigheter samt speglar egenskaper och beteenden.” (Eskilstuna kommun, 2016, sid. 1).

Nyköpings kompetensförsörjningsplan (Dnr KK17/307) innehåller inte någon definition av kompetens, men begreppet definieras i personalpolicyn (Dnr KK12/384):

”Med kompetens menas vilja och förmåga att lösa en uppgift genom att tillämpa kunskap och färdigheter.” (Nyköping, 2012, sid.3).

I båda kommunernas definitioner av kompetens finns vilja med som en viktig förutsättning för kompetens. I projektet finns mål gällande två sorters individuell kompetens, språkkompetens och yrkeskompetens. Det talas även om att arbetsplatserna har större kulturell kompetens. Dessa kompetenser är inte tydligt operationaliserade i projektet.

Kompetens och arbetsplatslärande

I projektet har inte kompetens definierats eller operationaliserats. I båda kommunerna finns definitioner av kompetens som handlar om förmåga att tillämpa kunskap och motivation.

I resultatet lyftes modet att försöka, att våga som något som stärktes av projektet. När personerna vet att de har ”rätt” att be om hjälp finns förutsättningar för att våga och därmed att kunna utvidga vad de gör i arbetet. De situationer där det har fungerat med språkbuden kan sammanfattas med att det har skapats en buffertzona, en plats där det går att våga med hjälp av någon som kan mer. Denna utvecklingszon gör att större del av kunskapen gradvis bemästras i tillämpning.

Halvårsprojekt

SPRÅKA är ett kort projekt på ett halvår. Det är inte sannolikt att det blir omvälvande förändringar i språkkompetens för alla deltagare. Flertalet deltagare har (givetvis) haft SFI-undervisning som omfattat betydligt mer än 26 timmar på ett halvår innan de fick anställning. Några av deltagarna har levt länge i Sverige och har ändå bedömts vara en bra målgrupp för projektet. Men projektet har i första hand handlat om språket i vardagliga och relevanta arbetssituationer.

Saknade underlag och svårigheten att utvärdera lärmålen

FoUIS och organisationerna har under våren 2019 fört en diskussion om operationaliseringar av målen. Eftersom de avsatta medlen endast bekostade en begränsad tid för FoUIS enades projektföreträdare och FoUIS-företrädare om den mest effektiva utvärderingen vore att till stor del utgå från projektets egna dokument. Projektet behövde material med före- och efternivå för att kunna mäta måluppfyllelse gällande kompetensutveckling för enskilda individer. Planen blev då att använda kompetensutvecklingsinstitutets självskattning och en språkvalidering som kompetensinstitutet skulle göra. FoUIS har bara tagit del av deltagarnas språkliga självskattningar före genomfört projekt. Det har inte funnits eftersjälvskattningar.

Det finns även andra dokument som kommunerna enligt avtalet skulle ha levererat, men som FoUIS inte fått. Som utvärderare innebär det att det är svårt att dra slutsatser om de uppsatta lärandemålen för deltagarna som grupp.

Det är intressant att organisationerna har mål för utveckling som de inte följer upp. Det finns flera olika möjliga förklaringar till att det kan bli så. En möjlig lärdom är att uppföljningsmålen behöver kännas relevanta för organisationen för att följas upp. Det kan vara så att målen, eller operationaliseringarna av målen, inte är accepterade och förankrade i organisationen. Det skulle också kunna bero på en ovana att systematiskt följa upp utfall av utvecklingsinsatser på individnivå. Det är i så fall inte unikt för dessa kommuner.

I den nationella kunskapsstyrningen för socialtjänst betonas systematisk uppföljning av insatser till enskilda som ett viktigt utvecklingsområde för socialtjänsten (SKL, 2017, sid 7.). Ett nationellt mönster är att socialtjänst har en fungerande uppföljning på individnivå för brukare, patienter och klienter, genom exempelvis genomförandeplaner, uppföljningar och avvikelser. Däremot är det mer ovanligt att organisationerna sammanställer information om alla brukare som får insatser och systematiskt söker efter mönster (SKL, 2017; sid. 24–30). Därför är det rimligt att före-, under- och eftermaterial om personal också kan uppfattas som svåröverskådligt och ovant att arbeta med. Det skulle också kunna bidra till att materialet inte samlats in.

Ytterligare en faktor som eventuellt påverkar situationen är att kommunal verksamhet är flexibel. Verksamheten ska möta föränderliga behov och behöver anpassa aktiviteter till olika situationer. Projektbeskrivningar har inte samma flexibilitet som verksamheter och eftersom flera nyckelpersoner försvunnit ur projektet har vissa delar av projektet förändrats sedan planeringen. ESF-ansökan gjordes av andra personer än dem som nu arbetar med frågan. Det är också så att ansökansförfarandet betonar att det ska finnas mål på flera nivåer och sätter vissa ramar för hur målen ska definieras. Det påverkar sannolikt hur projektets mål har blivit. Kanske bidrar det till att svar inte samlats in.

Etiska frågor gällande deltagare

SPRÅKA är inget forskningsprojekt utan en utvärdering av ett arbetsplatsprojekt, men det finns flera aspekter av projektet som ur forskningsetiskt hänseende kan diskuteras. Det kan vara bra

att lyfta frågorna även om de inte hindrar ett arbetsplatsprojekt. Hade det varit ett forskningsprojekt hade det funnits etiska problem med att samla material utan att kunna tillgodose anonymitet och frivillighet, särskilt när deltagarna har en underlägesposition i projektet. De etiska problemen är delvis överlappande.

Anonymitet

Deltagarna arbetar i organisationen som genomför projektet. Det är 15 deltagare i Eskilstuna och 11 deltagare i Nyköping som deltar i projektets första omgång. Det är så få deltagare att måttlig information om enskilda räcker för att identifiera deltagare för arbetsgivaren. Det är även arbetsgivaren som står för projektet, vilket innebär att arbetsgivaren har rätt att ta del av resultat i tester etcetera.

Frivillighet

Projektets utvärdering, som enkäter, intervjuer och självskattningar är en del av deltagarnas arbetsuppgifter och har skett vid schemalagda tillfällen för deltagarna. Det är med andra ord en slags villkorad frivillighet. Deltagarna har kunnat välja att inte lämna in enkäter eller delta vid intervjuer, men enkäter har eftersökts och projektledaren har velat veta hur många som kommit till intervjuerna.

Deltagarna är ett begränsat antal personer, fördelade i grupper med lite olika förutsättningar och inriktning. Några grupper saknar helt representation i intervjuerna. Det påverkar möjligheten att redovisa vissa delar av intervjumaterialet utan att röja identiteten på personerna.

Positionering som språksvag

Projektet är till för att hjälpa anställda som är vad som i projektet kallas språksvaga, som inte är så bra på att skriva och/eller tala det svenska språket. Det är en bra möjlighet att bli bättre på svenska. Men det är också en mindre positiv position att bli bedömd som språksvag. Flertalet deltagare har själva valt att vara med i projektet, men vissa har blivit beordrade/tillsagda av sin chef att delta. Det innebär att det för vissa deltagare är begränsad frivillighet även i själva projektet.

Deltagare är inte helt anonyma och hade begränsad möjlighet att tacka nej till ett projekt som framställde dem som språksvaga. Det har varit utmanande i utvärderingen, att göra materialet rättvisa men inte "avslöja" enskilda.

Vilja och förmåga i modellen?

De frågor som väcks av forskningsetiken om valet att delta är även intressanta i relation till kompetensbegreppet i kommunerna, där vilja och förmåga är viktiga begrepp i kommunernas definitioner. Förbättring inom kompetensområden skulle innebära förbättrad vilja och förmåga att ta emot delegation, använda yrkessvenska, dokumentera eller att cykla. En slutsats av den första omgången av SPRÅKA är att deltagarnas motivation, lust och trygghet är viktig för att modellen för arbetsplatslärande ska bli framgångsrik.

Aspekter från resultat som kan vara meningsfullt att beakta i modell

Språkombuden har genomfört språkombudsträffarna olika och har haft begränsat med tid för gemensamt erfarenhetsutbyte. Det är rimligt att anta att träffarna hade blivit mer lika varandra om språkombuden haft mer tid till erfarenhetsutbyte. Det hade också varit en fördel om språkombudens material sammanställdes till ett material för kommande språkombud.

Det fanns förslag på att fler än bara målgruppen utlandsfödda skulle få genomgång om, och stöd i, dokumentation och avvikelser, gärna med individuell återkoppling.

En form av kompetensutveckling som skett för deltagare är att de vågar mer. De som är nöjda med språkombudsverksamheten ser den som en trygg zon där de kan öva på att exempelvis dokumentera eller prata. De som inte är nöjda ser språkombudsverksamheten som något som kan liknas vid en dålig skola, där lärarna inte kan mycket mer än eleverna. En lärdom kunde vara att berätta om språkombudsverksamheten genom att exempelvis likna den vid övningskörning för att betona att det handlar om eget arbete med viss handledning.

Den första omgången av projektet SPRÅKA är genomförd. FoUiS har muntligt rapporterat reflektioner och slutsatser om materialet till projektledare. Den andra omgången har inletts. Den kommer sannolikt bygga på erfarenheter från den första projektgenomgången och har dessutom förutsättningar för arbete med kultur och normförståelse. SPRÅKA har goda förutsättningar att utvecklas under den andra projektomgången. FoUiS ser fram emot att få utvärdera den andra omgången och undersöka om projektet kunnat möta de satta målen.

Referenser

Skrifter

Eskilstuna kommun (2016) *Strategisk kompetensförsörjning*. Hämtad från fattningssamling: <https://www.eskilstuna.se/kommun-och-politik/sa-fungerar-kommunen/forfattningssamling-och-styrande-dokument.html>

Hutchins, E. (1995) *Cognition in the wild*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Nyköpings kommun (2012). Personalpolicy för Nyköpings kommun. Dnr KK12/384. Nyköping: Nyköpings kommun. Tillgänglig: <https://nykoping.se/globalassets/nykoping.se/dokument/styrdokument/personalpolicy-for-nykopings-kommun.pdf>

Nyköpings kommun (2017). *Kompetensförsörjningsplan för Nyköpings kommun*. Dnr KK17/307. Nyköping: Nyköpings kommun.

Pripp, O. (2011) *Reflektioner och etik*. I: Kaijser, Lars & Magnus Öhlander (red.), *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

SKL (2017). Utveckling av Socialtjänstens kunskapsstyrning-viktiga delar återstår. Stockholm: Sveriges kommuner och Landsting. Tillgänglig: https://skr.se/download/18.47796ff915cac6799e45a7b6/1497862206307/Utveckling_socialtjastens_kunskapsstyrning_170619.pdf

Webbkällor

Segander, M./ Vårdhandboken (2019) *Delegering*. 2020-03-12 <https://www.vardhandboken.se/vard-och-behandling/lakemedelsbehandling/lakemedelshantering/delegering-av-hantering-av-lakemedel/>

Bilagor

Bilaga 1 Intervjuguide Deltagare

Bilaga2 Intervjuguide språkombud

Bilaga3 Självsfattning språkprofil

Intervjusituationen

Tack för att ni är här!

Presentation: Vilka är vi (Lina och Anna) Syftet, Anonymitet, Inspelning, Förväntad tid

Några teman:

- SPRÅKA
- Yrkessvenska
- Cykelkurs
- Språkombudsträffar
- Lärande
- Kultur och normförståelse
- Hållbarhet

Situationen

Vem känner ni i rummet? Hur känner ni varandra? Vilket språkombud har ni?

Språka

Ni har varit med i SPRÅKA- vad är det för något? Hur blev ni deltagare i SPRÅKA?

Yrkessvenska

Har alla gått utbildning i yrkessvenska? Vad gjorde ni då? Vad tycker ni om utbildning i yrkessvenska? Varför?

Cykelkurs

Är det någon av er som gått cykelkurs? Vad har ni gjort då? Vad tycker ni om cykelkursen? Varför?

Språkombudsträffar

Vad har ni gjort när ni träffat språkombud? Har ni förberett er inför träffarna? Vad tycker ni om träffarna? Varför?

Lärande

Vad trodde ni att ni skulle göra i SPRÅKA? Har ni lärt er något av SPRÅKA? Motivera .
Tror ni att alla lärt sig lika mycket?

Har SPRÅKA påverkat dig på jobbet? Har SPRÅKA förbättrat er yrkessvenska? Har det gjort skillnad hemma hos brukarna? Har det blivit lättare att dokumentera av SPRÅKA?
Är det någon som fått fler delegationer av SPRÅKA?

Kultur- och normförståelse

Ett av målen i SPRÅKA handlar om kultur- och normförståelse. Har ni jobbat med det?
Hur? Har frågan varit uppe på APT, eller utbildningar eller information eller liknande?
Har det varit för er deltagare i SPRÅKA eller för alla?

Hållbarhet

Nu har ni genomgått SPRÅKA, Skulle ni rekommendera andra att gå SPRÅKA? Varför?
Vad borde förändras- vad tycker ni borde förbättras eller förändras med SPRÅKA inför vårens omgång? Vad vill ni förbättra eller förändra med SPRÅKA för framtiden- i ordinarie verksamhet?

Tycker ni att jag glömt att ställa någon viktig fråga?

Tack för att ni ställt upp på intervjun.

Situationen

Hur väl känner ni varandra? Vilken arbetsplats arbetar ni på?

Språkombud

Varför blev ni språkombud?

Vad fick du för utbildning/förberedelse för att bli språkombud?

Hur har det varit att vara språkombud?

Skulle du göra det igen? Varför/varför inte?

Språka

Vad har SPRÅKA inneburit?

Språkombudsträffar

Vad har ni gjort när ni träffat deltagarna?

Tror ni att ni gjort samma saker med grupperna?

Hur ser en vanlig träff ut? (Vilka är med? Var har ni varit? Hur länge har ni träffats?)

Vad tycker ni om träffarna? Varför?

Dynamik språkombudsträffar

Hur har gruppen varit?

Hur har stämningen varit i gruppen? Vad tror du det beror på?

Organisationens SPRÅKA

Hur har det funkat med SPRÅKA- tycker kollegor och chef att SPRÅKA är något bra?

Har deltagarna pratat om SPRÅKA

Har deltagarna pratat med er om projektet? Vad har de sagt?

Lärande

Uppfattar du att deltagarna blir bättre på svenska av SPRÅKA? Hur märks det?

Har alla blivit bättre på svenska? Om inte, ser du samband mellan hur deltagarna gör och pratar när ni har träffar och hur svenskan utvecklas? Vilka samband?

Har SPRÅKA påverkat jobbet för dig eller deltagarna?

Tror du att SPRÅKA gjort skillnad hemma hos brukarna?

Har det blivit lättare att dokumentera av SPRÅKA?

Är det någon som fått fler delegationer av SPRÅKA?

Kultur och normförståelse

Ett av målen i SPRÅKA handlar om kultur och normförståelse. Har ni jobbat med det? Hur? Har frågan varit uppe på APT, eller utbildningar eller information eller liknande? Har det varit för er, för deltagare i SPRÅKA eller för alla?

Anser ni att arbetsplatsen förändrats med SPRÅKA? Varför/varför inte?

Kan SPRÅKA påverka rasism eller annan kränkande särbehandling? Hur?

Hållbarhet

Skulle ni rekommendera kollegor att bli språkombud eller att gå SPRÅKA? Vad hjälper SPRÅKA med?

Vad vill ni förbättra eller förändra med SPRÅKA för framtiden? Varför?

Vad tycker ni att er arbetsplats ska lära sig av projektet SPRÅKA?

SPRÅKA ska gå en gång till- men sen ska det in i ordinarie verksamhet – Vad är viktigast i SPRÅKA för framtiden?

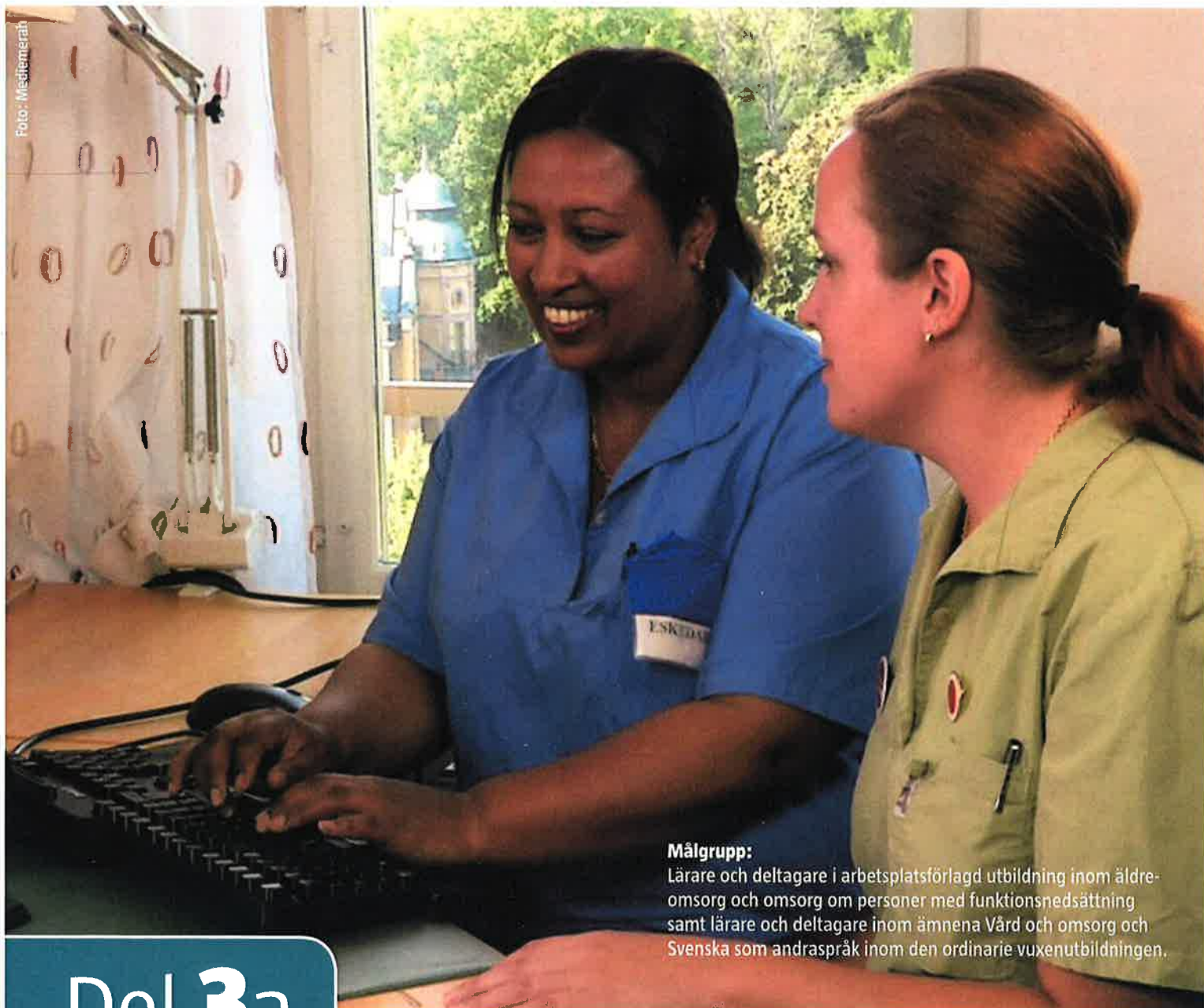
Anpassning av Europarådets språkliga
referensnivåer för arbete inom
äldreomsorg och omsorg om personer
med funktionsnedsättning

ArbetSam

Arbetsplatslärande

Framtaget av lärargruppen inom projekt ArbetSam hösten 2011 – våren 2012

Handledare: Ingrid Skeppstedt

Målgrupp:

Lärare och deltagare i arbetsplatsförlagd utbildning inom äldreomsorg och omsorg om personer med funktionsnedsättning samt lärare och deltagare inom ämnena Vård och omsorg och Svenska som andraspråk inom den ordinarie vuxenutbildningen.

Del 3a

Hörförståelse, Läsförståelse, Muntlig interaktion, Muntlig produktion, Skriftlig färdighet

Självskattnings- och bedömningsmaterial nivåerna A1, A2, B1, B2

HÖRFÖRSTÅELSE

A1 Hörförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan känna igen och förstå vanliga ord och meningar som handlar om mig, om omsorgstagaren ¹ och om mina arbetskamrater.			
Jag kan förstå vad man pratar om i vanliga samtal på arbetet om man pratar sakta och tydligt.			
Jag kan förstå vanliga, enkla instruktioner om mitt arbete och vad jag ska göra i arbetet med omsorgstagaren ¹ .			

A2 Hörförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan förstå vanliga samtal i arbetet med omsorgstagaren ¹ .			
Jag kan förstå vad man talar om i möten med närstående eller god man.			
Jag kan förstå vad man talar om i vanliga samtal på raster.			
Jag kan förstå vad man talar om på APT-möten och på andra möten.			
Jag kan förstå enkla instruktioner och daglig information på arbetet.			
Jag kan förstå vad ett svenskt TV-program handlar om, till exempel nyheter med stöd av bilder.			

¹ Omsorgstagare, brukare, boende, kunder, vårdtagare

B1 Hörförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan förstå det mesta av tydligt vardagligt tal i arbetet, till exempel på APT-möten, instruktioner av chef, läkare, sjuksköterska, arbetsterapeut eller sjukgymnast.			
Jag kan förstå det mesta av diskussioner som jag deltar i eller lyssnar till på arbetet.			
Jag kan förstå det mesta av en enkel och tydlig föreläsning som handlar om arbetet, till exempel en kurs i nutrition.			
Jag kan förstå muntlig enkel, teknisk information, till exempel hur man använder hjälpmedel, elektriska apparater och maskiner på arbetet.			
Om språket talas tydligt kan jag förstå huvudinnehållet i många svenska radio- och TV-program som handlar om mitt arbete och aktuella frågor som jag är intresserad av.			

B2 Hörförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan utan svårigheter förstå tydligt tal som jag möter på arbetsplatsen om både kända och okända ämnen.			
Jag kan utan problem förstå information, meddelanden och diskussioner med både konkret och abstrakt innehåll på arbetet.			
Jag kan förstå en längre muntlig framställning, till exempel ett föredrag med mer formellt språk och komplicerad argumentation om ämnet är någorlunda bekant och/eller intressant.			
Jag kan förstå detaljerade instruktioner och använda mig av dem, till exempel av tekniska hjälpmedel.			
Jag kan förstå det mesta i svenska nyhetsprogram, dokumentärer och aktuella radio- och TV-program.			

LÄSFÖRSTÅELSE

A1 Läsförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan förstå vanliga namn, ord och enkla meningar, till exempel på anslagstavlor och i enkla, mycket tydliga meddelanden.			
Jag kan läsa och förstå vanliga ord (på dator eller papper), till exempel vätskelista, matsedel och checklista.			
Jag kan hitta de vanligaste varorna i till exempel beställningslistor och beställningskataloger.			
Jag kan förstå enkla skyltar på arbetsplatsen (bild – ord) och vanliga instruktioner med bilder, till exempel handtvätt.			

A2 Läsförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan läsa och förstå det viktigaste i vanliga instruktioner i det dagliga arbetet.			
Jag kan läsa och förstå enkel social dokumentation, till exempel enkla genomförandeplaner och levnadsberättelser.			
Jag kan förstå det viktigaste i minnesanteckningar på arbetsplatsen.			
Jag kan läsa och förstå det viktigaste i enkel, vanlig information eller vanliga meddelanden på arbetet, till exempel på anslagstavlan eller i mejl.			
Jag kan förstå vanliga skyltar på arbetsplatsen.			
Jag kan hitta information som jag behöver, till exempel i matsedlar, beställningskataloger och annonser.			

B1 Läsförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan läsa och förstå det mesta i den sociala dokumentationen, till exempel levnadsberättelser, genomförandeplaner och rapporter.			
Jag kan läsa texter, kataloger och broschyrer för att hitta information som jag behöver i mitt arbete.			
Jag kan läsa och förstå det mesta av instruktioner och bruksanvisningar som gäller arbetet.			
Jag kan förstå mejl och meddelanden som jag får på jobbet.			
Jag kan läsa och förstå huvudinnehållet i tidningsartiklar och faktatexter som handlar om mitt arbete inom vård och omsorg.			
Jag kan förstå viktig information i texter, till exempel hitta betydelsefulla argument och slutsatser, även om jag inte förstår alla detaljer.			

B2 Läsförståelse	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan förstå innehållet i olika typer av texter som jag möter på arbetsplatsen, till exempel biståndsbeslut, läkarutlåtande och protokoll från fackliga förhandlingar.			
Jag kan förstå relevanta delar av lagar och regler för arbetet, till exempel relevanta delar av Socialtjänstlagen.			
Jag har ett rikt ordförråd, kan läsa självständigt och har strategier för att förstå argumenterande och komplicerade artiklar och faktatexter som berör mitt arbete.			
Jag kan snabbt se vad en text handlar om och avgöra om informationen är relevant för arbetet eller ej.			
Jag kan uppfatta nyanser i språket, till exempel humor och ironi.			
Jag kan förstå komplicerade och detaljerade instruktioner.			

MUNTLLIG INTERAKTION

A1 Muntlig interaktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan på ett enkelt men artigt sätt hälsa på omsorgstagaren ² , närstående, god man och andra personer samt tacka eller be om ursäkt för något.			
Jag kan på ett enkelt, men artigt sätt be om saker och ge saker till andra.			
Jag kan prata med, till exempel min chef, mina arbetskamrater, omsorgstagaren ² , närstående och god man om de använder vanliga ord, enkla meningar och pratar långsamt.			
Jag kan på ett enkelt sätt prata med omsorgstagaren ² om till exempel vädret, maten, hälsan och städning.			
Jag kan fråga och svara på enkla frågor om mig själv och om mitt arbete.			
Jag kan svara på frågor om vad jag ska göra på arbetet eller vad jag har gjort på arbetet.			
Jag kan be om hjälp och fråga när jag inte förstår.			

A2 Muntlig interaktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan på ett enkelt sätt och med lite stöd prata med mina arbetskamrater om arbetet och vardagen.			
Jag kan ha korta samtal med en omsorgstagare ³ , till exempel om vardagen, familj, släkt och aktiviteter.			
Jag kan vara med i enkla diskussioner som gäller mitt arbete, till exempel om rutiner.			
Jag kan förstå och ställa enkla frågor, till exempel på ett morgonmöte.			
Jag kan på ett enkelt sätt säga vad jag tycker om något.			
Jag kan tala om att jag förstår eller när jag inte förstår vad någon säger.			
Jag kan visa och använda kroppsspråk, eller be om hjälp när jag inte kan säga det jag vill.			
Jag kan förstå när andra ber mig att göra något och jag kan be andra att göra något.			
Jag kan ge och förstå korta vardagliga instruktioner och kort vardaglig information.			
Jag kan göra vanliga beställningar och svara på vanliga frågor per telefon, till exempel om tid och plats.			

^{2,3} Omsorgstagare, brukare, boende, kunder, vårdtagare

B1 Muntlig interaktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan klara mig språkligt i de flesta situationer på arbetsplatsen.			
Jag kan aktivt delta i samtal om det som händer på arbetsplatsen eller i vardagslivet.			
Jag kan tillsammans med mina arbetskamrater planera en arbetsdag.			
Jag kan förklara på ett annat sätt om jag inte hittar något ord. Ibland förstår jag inte allt. Jag säger till om jag behöver mer förklaringar eller upprepning.			
Jag kan förklara om och varför något är ett problem och också ge förslag på lösningar.			
Jag kan delta i diskussioner, säga vad jag tycker och argumentera för mina åsikter, även om jag ibland saknar vissa ord.			
Jag kan ha samtal med omsorgstagaren ⁴ , närstående, god man och mina arbetskamrater och kan för det mesta säga det jag vill.			
Jag kan prata om känslor, till exempel glädje, oro och ilska.			
Jag kan jämföra och diskutera likheter och olikheter, till exempel i traditioner i olika kulturer.			
Jag kan ansvara för välkomstsamtal och göra en enkel intervju med en ny omsorgstagare ⁴ om hennes/hans livsberättelse/historia.			
Jag kan samtala med närstående, god man eller annan vårdpersonal om omsorgstagaren ⁴ per telefon.			
Jag kan samtala med chefen om arbetet, om aktuella händelser och om semester.			
Jag kan samtala med omsorgstagaren ⁴ och försöka motivera henne/honom att göra något som hon/han inte vill, till exempel äta eller duscha.			

⁴ Omsorgstagare, brukare, boende, kunder, vårdtagare

B2 Muntlig interaktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan använda språket flytande och i stort sett korrekt inom de områden som jag möter på arbetet.			
Jag kan anpassa språket i samtal i både informella och mer formella situationer på arbetet.			
Jag kan förstå och utbyta komplicerad information och råd om det mesta som rör min yrkesroll.			
Jag kan använda språket nyanserat, till exempel uttrycka ironi, humor och med viss säkerhet använda idiomatiska uttryck, till exempel "Hals över huvud", "En räv bakom örat".			
Jag kan kommunicera spontant och obehindrat med olika personer, till exempel chefer, arbetskamrater, omsorgstagare , närstående och god man.			
Jag kan utan problem genomföra en intervju och ge relevant information vid mottagande av en ny omsorgstagare ⁵ .			
Jag kan på ett professionellt sätt vidarebefordra detaljerad information, till exempel från/till en närstående eller god man.			
Jag kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar om arbetsplatsens rutiner till en ny kollega, till exempel rutiner för basal hygien och medicintilldelning.			
Jag kan utan problem delta i olika typer av diskussioner som rör arbetet, föra fram mina åsikter och argumentera för dem.			
Jag kan argumentera, förhandla och bidra till att komma fram till en lösning vid oenighet inom arbetsgruppen, till exempel om mobilhantering på arbetsplatsen.			

⁵ Omsorgstagare, brukare, boende, kunder, vårdtagare

MUNTIG PRODUKTION

A1 Muntlig produktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan använda vanliga ord och enkla meningar för att berätta om mig själv, till exempel var jag bor och var jag arbetar.			
Jag kan berätta lite om människor jag känner, till exempel vänner och arbetskamrater.			
Jag kan berätta lite om omsorgstagaren ⁶ och om mina arbetsuppgifter.			
Jag kan använda vanliga ord och enkla meningar för att kort rapportera vad jag har gjort och vad som har hänt.			

A2 Muntlig produktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan på ett enkelt sätt berätta om mig själv, till exempel om min utbildning, mina arbetsuppgifter och min vardag.			
Jag kan på ett enkelt sätt informera om rutiner och aktiviteter på arbetet.			
Jag kan på ett enkelt sätt rapportera vad som har hänt på arbetet.			
Jag kan på ett enkelt sätt berätta om vad jag tycker och tänker om mitt arbete.			
Jag kan lämna korta meddelanden på en telefonsvarare.			

⁶ Omsorgstagare, brukare, boende, kunder, vårdtagare

B1 Muntlig produktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag kan berätta om erfarenheter på arbetet och beskriva känslor och reaktioner.			
Jag kan informera en närstående, god man eller en kollega om hur omsorgstagaren ⁷ mår och om något har hänt.			
Jag kan återberätta och informera om en händelse på arbetet.			
Jag kan uttrycka och också motivera mina åsikter och tankar, till exempel på ett APT-möte.			
Jag kan lämna tydliga meddelanden på en telefonsvarare.			
Jag kan sammanhängande och ganska flytande återberätta, till exempel innehållet i ett protokoll, en bok eller film och beskriva mina intryck.			

B2 Muntlig produktion	Ja	Ibland, inte alltid	Nej
Jag har ett stort ordförråd, kan variera och använda språket på ett i stort sett korrekt sätt.			
Jag kan klart och detaljerat beskriva mina intressen och erfarenheter.			
Jag kan klart och detaljerat uttrycka och argumentera för min åsikt, ange för- och nackdelar och sedan dra en slutsats.			
Jag kan tydligt informera eller presentera en aktuell fråga på ett APT-möte, om jag får förbereda mig.			

⁷ Omsorgstagare, brukare, boende, kunder, vårdtagare

SKRIFTLIG FÄRDIGHET

A1 Skriftlig färdighet	Ja	Ja, med stöd	Nej
Jag kan skriva korta, enkla meddelanden på arbetet, till exempel till en kollega: <i>"Anton har tid på fotvården den 3/10 kl. 9.30."</i>			
Jag kan skriva kort och enkelt i en social journal (på papper eller i datorn), till exempel tid, datum och vad hon/han har gjort.			
Jag kan fylla i vanliga listor (på papper eller i datorn), till exempel beställningslistor.			
Jag kan fylla i vanliga blanketter (på papper eller i datorn), till exempel kontaktuppgifter (namn, personnummer, telefonnummer och adress).			

A2 Skriftlig färdighet	Ja	Ja, med stöd	Nej
Jag kan skriva enkla meddelanden på papper eller mejl, till exempel till chefen, kollegor, närstående eller god man.			
Jag kan skriva enkel social dokumentation (på papper eller i datorn).			
Jag kan fylla i vanliga listor och blanketter (på papper eller i datorn), till exempel vätskelistor, beställningslistor och kontaktuppgifter.			
Jag kan skriva och svara på frågor i enkla mejl.			
Jag kan skriva enkla anteckningar, till exempel på ett arbetsmöte eller APT-möte.			

B1 Skriftlig färdighet	Ja	Ja, med lite stöd	Nej
Jag kan skriva social dokumentation enkelt, men sammanhängande (på papper eller i datorn), till exempel genomförandeplan, levnadsberättelse och andra skrivuppgifter inom social dokumentation.			
Jag kan föra anteckningar i punktform under till exempel ett planeringsmöte eller APT-möte.			
Jag kan skriva och besvara mejl på arbetet, till exempel be om eller förmedla enkel information eller på ett enkelt sätt förklara vad jag tycker om något eller be om någons åsikt.			

B2 Skriftlig färdighet	Ja	Ja, med lite stöd	Nej
Jag kan skriftligt uttrycka mig på ett tydligt, detaljerat, varierat och i stort korrekt sätt. Jag kan använda dator och i stort sett utan problem klara alla de olika skrivuppgifter som finns på arbetet.			
Jag kan tydligt och i stort sett korrekt skriva social dokumentation.			
Jag kan skriva minnesanteckningar på APT-möten.			
Jag kan föra anteckningar i punktform, sammanfatta och dra slutsatser från en föreläsning eller utbildningsdag.			
Jag kan använda mina anteckningar till att skriftligt förmedla information till mina kollegor, chef och annan vårdpersonal.			

SPRÅKPROFIL

Skatta dina språkfärdigheter

Här kan du skatta dina kunskaper och färdigheter i det svenska språket. Fyll i tabblån på höger sida så får du en bild av din språkprofil. När du är klar så ser du vilka dina styrkor är och vad du behöver arbeta med för att utveckla ditt svenska språk.

Så här gör du:

Svara på alla frågor och påståenden för en färdighet och en nivå, till exempel Hörförståelse, A1. Har du svarat ja på alla frågor så fyller du den rutan i tabblån. Sedan går du vidare och svarar på frågorna och påståendena för nästa nivå.

När du är klar med en färdighet går du vidare till nästa. Du måste svara ja på samtliga frågor och påståenden för att få fylla i en ruta.

Exempel på hur språkprofilen används.

Färdigheter	A1	A2	B1	B2
Hörförståelse				
Läsförståelse				
Samtal och muntlig interaktion				
Muntlig produktion				
Skriftlig färdighet				

SPRÅKPROFILER VISAR VAD DU BEHÖVER TRÄNA PÅ

En språkprofil visar på en persons starka sidor och vad personen behöver arbeta med för att utveckla sitt språk. En del är bra på att prata, men skriver sämre. Andra är bra på att skriva, men har svårt att få fram orden när de ska berätta något. Här ovan ser du ett exempel på en språkprofil. Den här personen är duktig på att kommunicera, men behöver träna på att skriva och läsa.

SPRÅKPROFIL

Självskattning, datum _____

Namn _____

Färdigheter	A1	A2	B1	B2
Hörförståelse				
Läsförståelse				
Samtal och muntlig interaktion				
Muntlig produktion				
Skriftlig färdighet				

